

Потишняк Олена Миколаївна,
доктор економічних наук, професор, провідний
науковий співробітник лабораторії економіки
та маркетингу інновацій, інститут
тваринництва НААН

Potyshnyak Olena,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Institute of
Animal Husbandry of the National Academy
of Agrarian Sciences of Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-0107-2917>

ФІНАНСОВА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ COMPONENT OF THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF DAIRY PROCESSING ENTERPRISES

Потишняк О. М. Фінансова складова економічного
розвитку молокопереробних підприємств.
*Український журнал прикладної економіки та
техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 67 – 71.

Potyshnyak O. Component of the economic
development of dairy processing enterprises.
*Ukrainian Journal of Applied Economics and
Technology*. 2024. Volume 9. № 1, pp. 67 – 71.

Встановлено залежність молокопереробних підприємств від ринкових факторів: ціни на сировину та продукцію, попит споживачів і конкуренція. Тому фінансові результати діяльності визначаються здатністю адаптуватися до змін на ринку. Зазначається, що підприємства з переробки молока мають перспективи розвитку в умовах зростання попиту на молочні продукти, однак їх успішне функціонування значною мірою залежить від фінансового планування та ефективного використання ресурсів, тому фінансова стійкість є важливою складовою успішного функціонування підприємств переробки молока. Інвестиції в сучасне обладнання та технології мають важливе значення у розвитку молокопереробних підприємств, завдяки їм підприємства підвищують продуктивність, зменшують витрати та покращують якість продукції. Розглянуто структуру фінансових ресурсів молокопереробних підприємств, встановлено фактори, що визначають формування та функціонування фінансового забезпечення в умовах нестабільності та змін ринку. У зв'язку з цим комплексність і системність виступають провідними характеристиками фінансового потенціалу. Зазначено, що ефективне фінансове управління, яке включає оперативний облік, планування бюджету, контроль витрат і раціональне використання ресурсів, є важливою складовою розвитку підприємств з переробки молока.

Ключові слова: підприємство, економічний розвиток, молокопереробна галузь, фінансові ресурси, потенціал розвитку.

The article's purpose is a theoretical justification of the place of the financial component in the system of ensuring the economic development of milk processing enterprises. The scientific article is devoted to studying the financial component of the economic development of milk processing enterprises and the study of financial instruments and strategies that contribute to increasing their efficiency and sustainability. The research method is the determination of factors affecting the financial stability of milk processing enterprises and the development of recommendations for optimizing financial management. As a component of economic development, financial resources are significant for enterprises, as this is the amount of their own, borrowed, and borrowed resources, the effective use of which determines a stable financial condition: solvency, financial stability, and liquidity. The dependence of milk processing enterprises on market factors, such as prices for raw materials and products, consumer demand, and competition, has been established, so financial results are determined by the ability to adapt to changes in the market. It is noted that milk processing enterprises have prospects for development in growing demand for dairy products. However, their successful functioning largely depends on financial planning and effective use of resources. Therefore, financial stability is essential to the successful functioning of milk processing enterprises. Investments in modern equipment and technologies also play a vital role in developing dairy enterprises, thanks to which enterprises increase productivity, reduce costs, and improve product quality. The structure of financial resources of milk processing enterprises is considered, and the factors determining the formation and functioning of financial support in conditions of instability and market changes are determined. In this regard, complexity and systematicity are leading characteristics of financial potential. It is noted that effective financial management, which includes operational accounting, budget planning, cost control, and rational use of resources, is an essential component of the development of milk processing enterprises.

Keywords: enterprise, economic development, dairy industry, financial resources, development potential.

Вступ

Фінансова складова є невід'ємною складовою економічного розвитку будь-якої галузі національної економіки, але має особливий вплив на успішне функціонування молокопереробних підприємств, оскільки в сучасних умовах глобалізації та зростання попиту на молочні продукти фінансова стійкість та ефективність цих підприємств стають ключовими факторами, що впливають не тільки на розвиток аграрної галузі, а й на економічний розвиток і продовольчу безпеку країни загалом. Підприємства з переробки молока здійснюють важливу роль у забезпеченні населення якісними молочними продуктами, створюють робочі місця та сприяють соціально-економічному розвитку сільських регіонів. Однак вони стикаються з численними викликами: зміни ринкових умов, споживчого попиту, зростаючі витрати на сировину та енергоносії, конкуренція виробників на ринку. Все це вимагає ретельного аналізу та оптимізації фінансової діяльності щодо забезпечення стійкого розвитку й розробки збалансованої фінансової політики, яка може стати вирішальним чинником для підприємств в умовах конкурентного ринку та постійних змін у споживчих уподобаннях.

Враховуючи ключову роль фінансів підприємств у формуванні фінансового потенціалу країни, оскільки основні джерела економічного зростання і соціального розвитку суспільства формуються при безпосередній участі фінансів суб'єктів господарювання, дослідження фінансової складової економічного

© **Потишняк Олена Миколаївна, 2024** розвитку молокопереробних підприємств є актуальним

завданням, яке спрямоване на збалансованість розвитку галузі, підвищення її стійкості в умовах невизначеності та досягнення поставлених цілей соціально-економічного розвитку.

У сучасних умовах змін та викликів, які постають перед аграрним сектором національної економіки, особливої уваги набуває аналіз фінансових аспектів діяльності підприємств, які спеціалізуються на переробці молока, оскільки молочний сектор є не тільки одним із сегментів, але й ключовим ланцюжком у забезпеченні населення продуктами харчування. Дослідження фінансових інструментів і стратегій підвищення ефективності господарської діяльності в цій галузі проводили такі вчені: Б. Андрушків, В. Аранчій, І. Бритченко, В. Геєць, Ю. Дворнікова, І. Должанський, В. Зубенко, О. Коренков, Ю. Ряснянський, В. Яременко та багато інших. Однак слід зазначити, що питання дослідження впливу фінансових ресурсів на забезпечення економічного розвитку молокопереробних підприємств залишається досі актуальним і потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті

Мета статті – теоретичне обґрунтування місця фінансової складової в системі забезпечення економічного розвитку молокопереробних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Молокопереробні підприємства є необхідною ланкою в аграрному секторі та мають значний вплив на соціально-економічну сферу. Фінансова складова відіграє ключову роль в їх успішному функціонуванні та впливає на можливості економічного розвитку, оскільки підприємства переробної промисловості витрачають значні фінансові ресурси на придбання сировини, модернізацію обладнання, забезпечення якісного контролю продукції та реалізації на споживчому ринку. Забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів дозволяє підприємствам збільшити виробництво, покращити якість та розширити асортимент продукції.

Сектор перероблення молока і виробництва молокопродуктів в Україні – це швидкозростаючий ринок, що динамічно розвивається, відкритий для розширення асортименту та розробки інноваційних молочних продуктів, які забезпечують основне зростання на ринку. Виробництво молочної продукції – це той вид економічної діяльності, на який протягом останніх років припадала найбільша кількість підприємств, що створювали і впроваджували нові або вдосконалені види інноваційної продукції. До числа новинок відносять товари з додатковою користю, так звані біозбагачені. При цьому різні категорії продукції не завжди об'єднані одним брендом – звідси широкий спектр брендів, упаковок і цін на молочні продукти. Як наслідок, значна «продуктово/пакувальна/цінова» варіативність – це одна з ключових характеристик ринку молочних продуктів [1].

Варто відзначити, що на діяльність підприємств молокопереробної галузі впливає ряд факторів, які умовно можна об'єднати в п'ять груп [2, 3]: 1. Економічні – зокрема зменшення обсягів виробництва молока та зниження його якості. 2. Політичні – переважаність законодавчої бази (велика кількість законодавчих актів з питань регулювання ринку молочної продукції); відсутність стандартів на всі види молочної продукції. 3. Соціально-демографічні – мають неоднозначний вплив: позитивний (скасовано ПДВ на дитячу молочну продукцію, що сприяє збільшенню попиту та частковому покращенню рівня доходів населення); негативний (погіршення демографічної ситуації). 4. Географічні – є ключовими у процесі зменшення витрат на транспортування молочної сировини. 5. Ринкові – поява заводів-конкурентів сприяє підвищенню цін на молочну продукцію, загрозою при цьому є збільшення нереалізованої продукції підприємства-виробника.

Виходячи з цього, можемо визначити ключові аспекти фінансової складової економічного розвитку молокопереробних підприємств:

1. Економічне значення галузі. Молокопереробна галузь є однією із ключових галузей сільсько-господарського сектора та харчової промисловості, тому що молоко та молочні продукти важливі для забезпечення продовольчої безпеки держави й задоволення харчового попиту населення. Наявність достатнього обсягу фінансових ресурсів впливає на фінансову стабільність молокопереробних підприємств, зокрема на забезпечення споживачів продуктами харчування, а також зменшує залежність від імпорту.

2. Вплив глобальних і регіональних викликів. Молокопереробні підприємства знаходяться під впливом різних економічних, екологічних та торговельних викликів: коливання цін на сировину, зміни в споживчих уподобаннях, регулювання якості продукції, тарифні бар'єри тощо. Фінансова стійкість підприємств є важливою складовою їх адаптації до таких викликів і забезпечення їх конкурентоспроможності.

3. Соціальні та регіональні аспекти. Молокопереробні підприємства можуть здійснювати значний вплив на розвиток сільських і прилеглих регіонів, забезпечуючи робочі місця та створюючи умови для розвитку місцевої інфраструктури. Стабільність фінансів таких підприємств може позитивно вплинути на соціально-економічну становище в таких регіонах.

4. Інновації та стійкість. Розвиток молокопереробних підприємств вимагає інноваційних рішень для підвищення продуктивності та якості продукції, а також зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище. Фінансова підтримка може стимулювати розвиток галузі на інноваційних засадах та сприяти забезпеченню сталого зростання.

Щодо поняття розвитку підприємства, то його варто відрізнити від зростання. Економічне зростання потрібно тлумачити як процес розширення масштабів виробництва без відчутних змін (поліпшення) показників його ефективності. Водночас розвиток підприємства безпосередньо пов'язаний із підвищенням ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства, а також із досягненням значень

показників, з допомогою яких відображають економічні та соціальні цілі підприємства. Основою розвитку підприємства є його потенціал, однак і розвиток підприємства приводить до нарощення його потенціалу [4].

Так, щоби підприємство розвивалось, воно повинно функціонувати і навпаки – воно не може функціонувати, не розвиваючись. Іншими словами, процес розвитку складається із поетапних процесів функціонування, завдяки яким підприємство досягає своєї мети і переходить до нового стану [5].

Загалом, можна виділити такі головні особливості економічного розвитку підприємства: по-перше, цей розвиток представляє ті зміни, що мають внутрішню природу, інакше кажучи, їх джерело знаходиться усередині підприємства; по-друге, щодо зовнішнього прояву розвитку підприємства, то ним є збільшення результатів його діяльності (отримуваних доходів й прибутків); по-третє, економічний розвиток безпосередньо пов'язаний із ростом економічного потенціалу підприємства (зростанням обсягів економічних ресурсів, покращенням їхньої якості та підвищенням спроможностей ефективно використовувати ці ресурси).

Таким чином, головною ознакою економічного розвитку будь-якого підприємства є зростання величини його потенціалу внаслідок певних стійких змін у його внутрішньому середовищі. Проте економічний розвиток підприємств відображається не лише у зростанні їх економічних можливостей, але й в їх реалізації. Така реалізація відображається у покращенні певних функціональних властивостей підприємства (прибутковості, стійкості, інвестиційної привабливості тощо), які, на відміну від внутрішніх властивостей суб'єкта господарювання (наявних обсягів ресурсів, їх взаємного розміщення, їх споживчих властивостей тощо), відображаються у його взаємовідносинах із зовнішнім середовищем. Враховуючи це, під економічним розвитком підприємства доцільно розуміти стійкі зміни внутрішніх властивостей суб'єкта господарювання, що зумовлюють такі зміни його функціональних властивостей, внаслідок яких відбувається зростання економічного потенціалу підприємства з подальшою реалізацією додатково набутих підприємством його економічних можливостей [6, с. 53-54].

Ефективність і стійкість молокопереробних підприємств у сучасному глобальному економічному середовищі визначається багатьма чинниками, але одним із ключових елементів, що впливає на їх економічний розвиток, є фінансова складова. Фінанси є основою, яка забезпечує здатність суб'єктів господарювання до інвестування, розширення виробництва та розвитку і, таким чином, впливає на їхню конкурентоспроможність та стійкість зовнішнім викликам.

Основою фінансів підприємств є фінансові ресурси – сума коштів, якою розпоряджається підприємство та призначена для виконання ним фінансових зобов'язань. У пасиві балансу фінансові ресурси відображаються як джерела формування активів, а в активі – як засоби, у тому числі й грошові кошти. Таким чином, засоби і грошові кошти виступають матеріальним виразом фінансових ресурсів.

Фінансові ресурси умовно можна поділити на грошові кошти у фондовій та нефондовій формі. Грошові фонди підприємства – це виокремлена частина грошових коштів, які характеризуються цільовим спрямуванням і використанням. Це, зокрема, може бути статутний, пайовий капітал, фонд оплати праці, гарантійний фонд, резервний фонд, фонд матеріального стимулювання, фонд розвитку підприємства, фонд соціального розвитку та ін. Інша частина грошових коштів функціонує у нефондовій формі, вони використовуються для виконання зобов'язань підприємства перед бюджетом та позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями, організаціями [7, с. 8].

Рис. 1. Класифікація фінансових ресурсів підприємств [8]

Класифікацію фінансових ресурсів подано на рис. 1.

Фінансова складова включає в себе різноманітні аспекти: фінансовий менеджмент, раціональне використання ресурсів, операції з капіталом та фінансове планування.

На нашу думку, для забезпечення економічного розвитку саме фінансовому плануванню необхідно приділяти особливу увагу, оскільки воно включає в себе розробку довгострокових і короткострокових фінансових планів, виявлення та аналіз впливу ризиків, які пов'язані зі змінами цін на сировину, валютними коливаннями, ринковою конкуренцією та іншими факторами. Фінансові ресурси підприємства дозволяють зменшити вплив цих ризиків шляхом диверсифікації інвестицій та збереження ліквідності. За допомогою фінансового планування також здійснюється оцінка потреби в капіталі та залученні

фінансових ресурсів. Оскільки молокопереробні підприємства повинні розширювати ринок збуту, адаптувати свою продукцію до змін попиту та постійно вдосконалювати технології для забезпечення високої якості продукції та конкурентної вартості, то фінансова складова економічного розвитку також включає в себе інвестиційну діяльність. Інвестиції в модернізацію обладнання, розширення виробничих потужностей та дослідження технологій підвищують конкурентоспроможності підприємств і сприяють розвитку галузі загалом.

Фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта. При цьому розрізняють забезпечувальну і регулятивну його дію. Забезпечувальна дія проявляється у встановленні джерел фінансування, тобто покриття повсякденних потреб і характеризує пасивний вплив фінансового забезпечення. Регулятивна дія здійснює вплив через виділення достатніх коштів та через конкретну форму фінансового

забезпечення і характеризує активний вплив фінансового забезпечення. В цілому ж дія фінансового механізму спрямована на реалізацію економічних інтересів учасників фінансових відносин [9].

Основними елементами фінансового забезпечення розвитку є: фінансові ресурси, фінансові інструменти, фінансові важелі впливу, що залучаються на основі використання відповідних доцільних методів.

1) фінансові ресурси як основні елементи фінансового забезпечення, до яких належать грошові фонди та частина грошових коштів, яка використовується підприємством у нефондовій формі, які, виходячи із прав власності, формуються із різних джерел;

2) фінансові інструменти як такі, що обслуговують фінансові операції на фінансовому ринку (позикових капіталів, цінних паперів, валютному, страховому ринку) суб'єктів господарювання в процесі фінансового забезпечення – це гроші й розрахункові документи, які обертаються на грошовому ринку; різноманітні цінні папери;

3) фінансові важелі впливу як засоби впливу на учасників фінансових відносин – ставки за кредитами, депозитами, правила торгівлі, розмір страхових внесків;

4) методи фінансового забезпечення як способи, прийоми вирішення конкретних завдань [10].

Сутність категорії фінансових ресурсів проявляється в її функціях. Вважаємо за доцільне виділити такі функції фінансових ресурсів суб'єктів господарювання:

- створення і підтримка економічного потенціалу підприємства;
- здійснення відтворення (простого і розширеного);
- підтримка і збільшення конкурентоспроможності продукції;
- забезпечення платоспроможності та фінансової рівноваги на підприємстві;
- збільшення суми отриманого прибутку і рівня рентабельності капіталу;
- збільшення ринкової вартості підприємства і його інвестиційної привабливості [11].

Отже, управління фінансами молокопереробних підприємств включає в себе використання різних фінансових інструментів: бюджетування (дозволяє планувати фінансові ресурси та контролювати витрати), кредитування та інвестування (допомагають залучити додаткові ресурси для забезпечення розвитку), оптимізація податкових зобов'язань (дозволяє зменшити фінансове навантаження на підприємство). Зазначимо, що основними аспектами фінансового управління є прибутковість, ліквідність та стабільність фінансового стану підприємства. Забезпечення прибутковості вимагає оптимізації витрат і максимізації прибутку від реалізації молочної продукції. Ліквідність залежить від здатності підприємства забезпечити поточні фінансові зобов'язання та подолати в разі виникнення фінансові проблеми. Стабільність фінансового стану відображає здатність підприємства протистояти економічним спадам і змінам у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

Ресурсне забезпечення суб'єкта господарювання є необхідною умовою його розвитку. Саме наявність фінансових ресурсів визначає можливість формування позикового капіталу, який є каталізатором бізнес-процесів, що надають можливість підприємствам збільшити прибуток. Він також має вплив на підвищення вартості статутного капіталу за умови правильно здійсненої політики залучення фінансових ресурсів. Необхідно враховувати, що визначальними факторами при формуванні структури позикового капіталу, є терміни його використання, ризики, ставки банківських відсотків.

Сьогодні повністю функціонувати на умовах самофінансування молокопереробні підприємства не мають можливості, що зумовлено специфікою виробництва молочної продукції (сезонність та швидке псування готової продукції і сировини), а також нестабільністю економічного середовища. Тому молокопереробні підприємства потребують додаткових зовнішніх джерел надходження фінансових ресурсів, серед яких найбільш вагомим є кредитування [12].

Отже, вирішення питання впливу фінансової складової на економічний розвиток молокопереробних підприємств полягає у вивченні та аналізі фінансового аспекту їх діяльності за такими напрямками: 1. Доступність фінансових ресурсів. Дослідження джерел фінансування та визначення проблем, пов'язаних з обмеженням доступу до кредитів, інвестицій тощо. 2. Ефективність управління фінансами. Аналіз ефективності фінансового управління на підприємствах, виявлення недоліків у фінансовому плануванні та контролі, а також на підставі цього вдосконалення фінансових стратегій. 3. Конкурентоспроможність та інноваційність. Дослідження впливу фінансових ресурсів на рівень конкурентоспроможності молокопереробних підприємств та їх здатність до інновацій. 4. Фінансова стійкість та ризики. Аналіз фінансової стійкості підприємств, визначення ризиків, пов'язаних з фінансовою діяльністю та визначення шляхів їх мінімізації. 5. Роль держави та галузевих асоціацій. Оцінка впливу державної політики та галузевих об'єднань на фінансовий розвиток молокопереробних підприємств. 6. Стабільність постачання сировини та стійкість ринкового виробництва. Аналіз впливу змін в умовах постачання сировини та виробництва на ринок цін молочної продукції, а також фінансовий стан підприємств.

Загалом, фінансова складова відіграє важливу роль у розвитку молокопереробних підприємств. Інвестування в ефективний фінансовий менеджмент, раціональне використання ресурсів і фінансове планування забезпечує прибутковість, ліквідність та стабільність підприємства, тому тільки за допомогою цієї фінансової основи молокопереробні підприємства можуть зберегти конкурентоспроможність та сприяти розвитку сільськогосподарського сектора в цілому.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Молокопереробні підприємства є важливою ланкою сільськогосподарського виробництва та харчової промисловості, а ефективність їх діяльності значною мірою залежить від фінансової стійкості та

доступності ресурсів. Одним із ключових аспектів економічного розвитку підприємств з переробки молока є фінансова складова, оскільки достатні фінансові ресурси допомагають підтримувати виробництво, забезпечувати якість продукції та конкурентоспроможність на ринку, а оптимізація та ефективне управління фінансами на макrorівні відіграють важливу роль в забезпеченні сталого розвитку цієї галузі. Тому економічний розвиток молокопереробних підприємств потребує вдосконалення фінансового менеджменту, впровадження інноваційних підходів у фінансування та дотримання високого рівня фінансової дисципліни. Розробка довгострокової фінансової стратегії, спрямованої на розвиток і модернізацію, забезпечить підприємствам стійкість та ефективність функціонування.

Для підвищення якості та конкурентоспроможності молокопереробних підприємств необхідно спрямовувати інвестиції в сучасне обладнання та технології, що потребує значного обсягу фінансових ресурсів, а також побудови ефективної системи фінансового моніторингу та планування для забезпечення фінансової стійкості підприємств, здійснення контролю над витратами, кредитною політикою та оптимізацією фінансових процесів. Однак необхідно зазначити, що хоча доступ до фінансових ресурсів є вкрай важливим для підприємств, важливо забезпечити відповідний фінансовий контроль і відповідність умовам угод. При формуванні стратегії економічного розвитку молокопереробним підприємствам необхідно також враховувати регулюючий вплив державної політики, а саме: ціни на молоко, субсидії та торгові угоди тощо.

Література

1. Харченко С.В. Передумови та економічні аспекти розвитку молокопереробних підприємств України. *Ефективна економіка*. 2011. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=573>.
2. Дідур С.В. Молочна галузь України: тенденції та перспективи розвитку. *Вісник КрНУ ім. М. Остроградського*. 2012. № 3 (74). С. 148-151.
3. Згурська О.М. Стан та тенденції розвитку молочної промисловості в Україні. *Економічний часопис «Економіка та управління підприємствами»*. 2013. № 9-10 (2). С. 29-32.
4. Тимошук М.Р. Фінансово-економічна складова потенціалу розвитку підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Випуск 24.10. С. 268-275.
5. Швед Т.В. До питання про сутність розвитку підприємства. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12606/1/Shved.pdf>.
6. Ємельянов О.Ю. Інструментарій та моделі оцінювання потенціалу економічного розвитку підприємств: дисертація дис..... доктора ек. наук. 08.00.04. Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2019. 515 с.
7. Бедринець М.Д., Довгань Л.П. Фінанси підприємств: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
8. Довгань Л.П., Дуксенко О.П. Фінанси підприємств: методичні вказівки та завдання для самостійного вивчення дисципліни. Київ: МАУП, 2006. 192 с.
9. Дідик Л.М. Фінансовий механізм управління діяльністю сучасного підприємства. *Економічний вісник НГУ*. 2011. № 2. С. 92-100.
10. Назарова Т.Ю., Кубрак М.О., Хачева К.Ю. Основні підходи щодо визначення сутності фінансового забезпечення розвитку підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2018. № 37 (1313). С. 73-76.
11. Єріс Л.М. Управління фінансовими ресурсами підприємств переробної галузі Сумської області. URL: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2004/2004_09_ken.pdf.
12. Вільчинська Н.Л. Формування структури капіталу молокопереробних підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 1 (11). С. 183-188.

References

1. Kharchenko, S.V. (2011). «Prerequisites and economic aspects of the development of milk processing enterprises of Ukraine». *Efektivna ekonomika*. № 5. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=573>.
2. Didur, S.V. (2012). «Dairy industry of Ukraine: trends and prospects of development». *Visnyk KrNU im. M. Ostrohrads'koho*. № 3 (74). pp. 148-151.
3. Zghurs'ka, O.M. (2013). «State and development trends of the dairy industry in Ukraine». *Ekonomichnyj chasopys «Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy»*. № 9-10 (2). pp. 29-32.
4. Tymoschuk, M.R. (2014). «Financial and economic component of the development potential of enterprises». *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy*. Issue 24.10. S. 268-275.
5. Shved, T.V. Do pytannia pro sutnist' rozvytku pidpriemstva. [To the question about the essence of the development of the enterprise]. Available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12606/1/Shved.pdf>.
6. Yemel'ianov, O.Yu. (2019). *Instrumentarij ta modeli otsiniuvannia potentsialu ekonomichnoho rozvytku pidpriemstv*. [Toolkit and models for assessing the potential of economic development of enterprises]. Ph.D. Thesis: 08.00.04. Natsional'nyj universytet «L'vivs'ka politekhnika», L'viv. Ukraine.
7. Bedrynets', M.D., Dovhan', L.P. (2018). *Finansy pidpriemstv*. [Enterprise finance]. Tsentr uchbovoi literatury. Kyiv. Ukraine.
8. Dovhan', L.P., Duksenko, O.P. (2006). *Finansy pidpriemstv*. [Enterprise finance]. MAUP. Kyiv. Ukraine.
9. Didyk, L.M. (2011). «The financial mechanism for managing the activities of a modern enterprise». *Ekonomichnyj visnyk NHU*. № 2. pp. 92-100.
10. Nazarova, T.Yu., Kubrak, M.O., Khacheva, K.Yu. (2018). «Basic approaches to determining the essence of financial support for enterprise development». *Visnyk NTU «KhPI»*. № 37 (1313). pp. 73-76.
11. Yeris, L.M. Upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstv pererobnoi haluzi Sums'koi oblasti. [Management of financial resources of processing industry enterprises of the Sumy region]. Available at: https://biem.sumdu.edu.ua/images/stories/sc_autoref/2004/2004_09_ken.pdf.
12. Vil'chyns'ka, N.L. (2015). «Formation of the capital structure of milk processing enterprises». *Ekonomika. Menedzhment. Biznes*. № 1 (11). pp. 183-188.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2023 р.